

451366

LANURI

BCU Cluj / Central University Library

Carol Csomafáy

Ciobănaş

Anul VI. No. 1

UNIVERSITATEA CLUJ
BIBLIOTECA UNIVERSITATII CLUJ
EGYETEMI KÖNYVTÁR

1939

451366

LANURI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DIRECTOR
MIHAIL AXENTE

REDACTOR
GEORGE POPA

Anul VI. No. 1

1939

L A N U R I

REVISTĂ DE CULTURĂ

APARE LA DOUĂ LUNI ODATĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Redacția și Administrația: Mediaș, Str. Honterus No. 1

Abonamente: 1 an Lei 120. Instituții Lei 500.

Un exemplar Lei 25.—

DESTIN

nici nu mai apuc
rănile să-ți număr...
par'că-ți duc — haiduc —
destinul pe umăr.

din vorbe — prăpăd,
cum ți-aș face scuturi,
de mișei, să văd,
crâncen cum te scuturi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

sprinten, fără rod,
cântecul ca vântu-i...
de plăgi ce te rod
cum să mi te mântui?!

Sânger, mă însăr,
neam al meu, și scapăt.
cu soartea'n răspăr
rebel pân' la capăt!

ARON COTRUȘ

MEDIAȘUL ÎN TRECUT ȘI ÎN VIITOR

Sighișoara e cetatea trecutului, iar Mediașul orașul viitorului.

Sighișoara e un oraș romantic, cu atmosferă liniștită, în care simți apăsarea trecutului, care-ți șoptește la fiecare pas din zidurile bine păstrate ale cetății, ceva din farmecul unui amurg copleșit de amintiri. Așezată pe deal, e înzestrată cu toate frumusețile naturii, pe lângă un trecut bogat în evenimente.

Mediașul e așezat în vale, cu împrejurimi minunate, cu nenumărate bogății ale pământului, care asigură un strălucit viitor acestui oraș, a cărui populație s'a dublat dela unire încoace. Aici zidurile cetății sunt sfărâmate, abia se mai zăresc câteva turnuri. Domnește un ritm trepidant de oraș mare, toți aleargă spre fabrici: e o atmosferă proaspătă de muncă agitată, străbătută de nădejdi, ca un splendid revărsat de zori.

Orașul acesta de mâine, Mediașul, nu e lipsit de reminescente istorice, fiind o veche așezare.

Situat la răspântii de drumuri (spre Sibiu, prin Agnita și tot spre Sibiu, prin Șeica Mare), de numele lui sunt legate multe întâmplări din istoria Ardealului și din trecutul nostru.

Romanii au numit orașul: Media (A. Gräser: Geschichte der Stadt Mediasch, pag. 5), din care Sașii au făcut Medwesch, iar Maghiarii i-au zis: Megyes.

Dar cercetările au dat de urmele unei vieți pre-române. S'au găsit în pământ catarama de argint și inele decorative, din vremuri străvechi. (V. Pârvan. Gética, pag. 610). Apoi denari și tetradrahme, cari se găsesc mai ales pe valea Murășului și a Târnavelor, ca o dovadă că în sec. I a. Cr. invazia pacifică romană în Dacia, e generală.

La 1283 se numește „Villa Medjes“, iar la 1424 e pomenit ca „civitas“. La 1490 se începe zidirea cetății, în urma ordinului regelui Matia (1486), ca toată lumea să

ajute la ridicarea întăriturilor. Ele au fost terminate la 1534, iar bastioanele, trei mari și mai multe turnulețe, au fost ridicate mai târziu, (1631-36), la porțile cetății.

În toamna anului 1476, Vlad Țepeș era la Mediaș cu vicevoevodul ardelean Șt. Bathory, care pornise să-l aducă în scaun. (N. Iorga : Istoria armatei, vol. I, pag. 161).

N. Tomori, apărătorul Făgărașului în contra aderenților lui Ferdinand, în Februarie 1528 a plecat din Făgăraș, încercând să se unească cu Zapolya. Dar, când a voit să treacă Târnava, în ținutul Mediașului, a fost pus pe fugă de Sașii răsculați și siliți să se întoarcă la Făgăraș. (O. Popa : Șt. Mailat, pag. 11).

De soartea Mediașului e legat numele voevodului Petru Rareș care-și avea dregătorii așezați nu departe de aici, la Cetatea de Baltă. În Octomvrie 1529 oastea lui ocupă Mediașul, iar la 1534 din nou. Ultima împrejurare a fost în legătură cu cel mai mare bancher din Europa : A. Gritti, fiul dogelui din Venetia. Acesta dăduse bani marelui vizir Ibrahim Pașa prin care a ajuns în grația lui Soliman și a lui Zapolya, care devenise o păpușă în mâinile lui. Fiind trimis de sultan ca să supravegheze pe Zapolya și pe Ferdinand, P. Rareș a simțit că Gritti nizuia la tronul Ardealului, iar în Moldova voia să pună pe fiul său Anton.

La 4 August 1534, Gritti se află cu tabăra la Brașov. Decapitarea lui E. Czibak, vicevoevodul Ardealului, a trezit dușmănia lui Mailat, care adună contra lui o oaste de 40.000 de oameni. Gritti, văzând pericolul, se refugiază la Mediaș, cu 3.000 de soldați împotriva voinței Sașilor, cari s'au retras în citadelă. El nădăjduia să-i vie ajutor dela Vlad din Muntenia și nu-l considera pe Rareș ca dușman.

La sfârșitul lui August armata ardeleană făcea șanțuri lângă zidurile Mediașului, iar oastea trimisă de Rareș, sub conducerea logofătului Toader, era în apropiere. Abia la sosirea noii oștiri moldovene, 6000 de luptători în frunte cu vornicul Hurul, s'a dat asalt cetății. Gritti a încercat să-i alunge, dar n'a izbutit. Deși era bolnav de friguri, n'a voit să fugă pe furiș ci

a început învoiala cu dușmanul. Încercarea a fost însă zadarnică. La 27 Septembrie venirea tunurilor lui Mailat cari băteau unde întăriturile erau neisprăvite. În cetate proviziile, iarba de pușcă, era pe sfârșite, soldații trăiau cu carne de cal. (V. Motogna : Relațiile între Moldova și Ardeal în sec. XVI, pag. 39).

În noaptea de 28 spre 29 Septembrie zidurile fură dărâmate, dar după ele urma un val de pământ și lemne cari ar mai fi oprit dușmanul. Însă, pe neașteptate, cetățenii eșiră din citadelă, împușcând asupra casei în care zăcea bolnav Gritti. Apoi trag clopotele și chiamă pe asediatori, atârând steagul alb pe ziduri și deschizând porțile cetății.

Gritti, înștiințat de aceasta, s'a sculat, căci nu voia să moară în pat și s'a suit pe cal. Primind și vestea că a fost părăsit de căpitanii unguri, cari au omorât pe Turci, ar mai fi putut face o încercare să fugă, dar boala îi paralizase voința. Nemaivând ce face s'a predat Moldovenilor cu cei doi fii. Aceștia aveau ordin dela Rareș să-l dea Ardelenilor. În zadar le-a promis Gritti comori, în zadar s'a rugat și a amenințat: „Băgați bine de seamă ce faceți, căci eu reprezint persoana Sultanului!”

Gritti a căzut în genunchi, în noroiul drumului, și călăul i-a tăiat capul, din ordinul lui Mailat, care l-a trimis lui Rareș, cu cei doi fii a căror urmă s'a pierdut.

Intrând a șaptea oară oastea lui Rareș în Ardeal, acum condusă de el, pentru recucerirea cetăților sale (1542), se pare că ar fi urmărit și ocuparea Mediașului dar, neisbutind, s'a dus spre Cetatea de Baltă și Bistrița. (I. Ursu : P. Rareș, pag. 81).

Rareș urmărea readucerea Ardealului sub influența sa, iar Ungurii se temeau ca Românii din Ardeal să nu se unească cu cei din Moldova. Dovadă despre acest fapt este scrisoarea secretarului reginei Izabela (Porembsky), dela 1542, în care se spune lămurit: „Dacă Voevodul Moldovei va intra în Ardeal... Românii, cari stăpânesc o bună parte a țării, s'ar uni ușor cu el, pentru limba lor care e aceeași”. (N. Iorga : Acte românești din Ardeal privitoare la legăturile Săcuilor cu Moldova pag. 12).

* * *

Mediașul în trecut și în viitor

Dieta ținută la Mediaș în 1574 hotărî declararea lui Becheș de dușman al patriei și decapitarea acelor cari îl vor urma. Acest nobil, român de origine, aspirase la tronul Ardealului ocupat de Șt. Bathory, împotriva căruia îndemna la răscoală pe Săcui, din cetatea Făgărașului. Chemat să-și dea seama de faptele sale, el fugi la împăratul Maximilian. Dar, neprimind nici un ajutor, Becheș se rugă de sultan să-l numească voevod al Transilvaniei. În acest scop, răsculă din nou pe Săcui. Cu ajutor delat Turci și delat Alexandru, voevodul Moldovei, Bathory îl învinse la Iernut.

Ștefan Báthory fiind ales rege al Poloniei, în dieta din 20 Ianuarie 1576, ținută la Mediaș, își luă rămas bun delat Ardeleni, lăsând cârmuirea fratelui său Cristofor. Aici s'a prezentat solia Polonilor, primită cu deosebit fast, iar Báthory a făcut daruri orașului, ca să termine zidurile de apărare.

În Dec. 1588 s'a ținut la Mediaș dieta Ardealului, în care Sigismund Bathory ia conducerea țării. La 23 Dec. noul principe a depus jurământul, în biserica evanghelică, unde se țineau adunările dietei. Ni s'a păstrat descrierea amănunțită a primirei ce i s'a făcut, însemnându-se și mersul solemnității. Cu acest prilej s'a hotărât și excluderea iezuiților din Ardeal, împotriva cărora erau multe plângeri.

În dieta din Martie 1599, ținută tot la Mediaș, Sigismund cedează scaunul vărului său, cardinalul A. Bathori, care a fost zdrobit de Mihai la Șelimber.

Sigismund ocupă Mediașul la 1601, iar Basta ține aci o dietă în 23 August 1602. Tot aici se convoacă o dietă la 1603, dar nu mai vine nimeni, iar secuii recunosc și pe mai departe pe Gabriel Bathori, care așediasc Mediașul.

La 1605 stăpânirea lui Radu Șerban s'a întins și asupra Mediașului, căci oastea lui G. Raț, care-și avea tabăra în apropiere de Moșna, fu chemat în ajutor de Sași la 25 Martie, împotriva oștilor lui Bocskay cari au ocupat și prădat Mediașul. Oastea românească salvează pe Sași (A. Grăser, l. c. pag. 67). Solii trimiși ca să jure pe Sași că vor fi credincioși lui Bocskay au fost omorâți de G. Raț, care a străbătut în cetate de

unde a plecat abia în Iunie. Deci, câteva luni de zile Mediașul a fost sub stăpânirea românească, fapt care merită o deosebită însemnare.

Intâmplările sunt cunoscute. La 5 August Radu se împacă cu Bocskay, care e proclamat principe al Ardealului, în dieta din Mediaș la 15 Septemvrie 1605. Trimisul sultanului, Husein-Bei, care era de față, i-a predat insignele domniei: steagul, sceptra și scrisoarea de întărire.

La această dietă s'a prezentat și vornicul Nestor Ureche (tatăl cronicarului), în numele lui Ieremie Movilă, stăruind pentru sprijinirea lui Simeon. Dar solii lui Radu au adus o scrisoare, iar tratatul dela Târgoviște a fost acceptat de Bocskay.

Este de-o importanță deosebită faptul că în acest timp se urzea în taină gândul Ardelenilor s'aducă pe Radu și să-l proclame principe în locul lui Rakoczy. Inșă în mintea multora se ivi temerea ca nu cumva în Radu să răsără un nou Mihai Viteazul, hotărât să păstreze ceea ce a cucerit (N. Iorga : Legăturile Princ. Rom. cu Ardealul, pag. 94).

Ce puternică dovadă, că spada însângerată a lui Mihai fulgera de dincolo de moarte, cum spune Cerna. Ș'apoi, dacă amintirea stăpânirii lui au păstrat-o străinii, ceea ce se vedește limpede, cum era să-l uite Românii, cari au văzut steagurile lui biruitoare fâlfâind deasupra Ardealului ?

La 1611 intră în Mediaș oastea împărătească sub conducerea lui Forgács, iar G. Bathory stoarce bani dela oraș.

Ajungând la tron G. Bethlen se obligă, ca și predecesorii săi, că va păstra neatinse drepturile națiunilor recunoscute și în dieta ținută la Mediaș în Febr. 1614, luă măsurile necesare pentru liniștirea țării, trimițând și o solie la împăratul. La 5 Martie dieta hotărî omorârea celor cari l-au ucis pe G. Bathori, deși aceștia veniră la Mediaș cu credința că vor fi răsplătiți de noul principe. Răsculându-se soldații în contra lor, ei s'au ascuns în întăriturile bisericii, din foișorul căreia au luptat, până ce n'au mai avut cu ce împușca. Atunci soldații au năvălit în turn, de unde i-au aruncat, după ce le-au tăiat mâinile.

Mediașul în trecut și în viitor

Murind C. Bethlen, soția sa Catarina, care urmă la tron, voia să se căsătorească cu Șt. Csaki. La 1630, în dieta dela Mediaș, fruntașii țării se sfâșiau în certuri și lupte, până ce Caterina renunță la tron și fu ales Șt. Bethlen, fratele fostului principe, care chemă în locu-i pe G. Rakoczy.

La anul 1658 se convoacă dieta din nou la Mediaș, de unde principele Fr. Rhedei trimise soli la Rakoczi II, să se țină de legătura încheiată, de a nu lupta în contra lui. La 27 Ianuarie, pe neașteptate, Rakoczy încunjură cetatea Mediașului, în timp ce se ținea dieta, care fu silită să-l primească de principe, după renunțarea lui Rhedei. Se știe ce a urmat. Turcii, cu voievozii țărilor române au alungat pe Rakoczi și l-au impus pe A. Barcsai, care a fost amenințat cu pierderea vieții, dacă nu va primi domnia. Amintim, în treacăt, că oricât de amăgitor a fost tronul, primejdiile cari îl pândeau erau așa de multe, că nu-l doreau toți. Se cunoaște cazul episcopului sas Lucas, care l-a refuzat, iar M. Apafi, din Ibașfalău, plângea ca și cum ar merge la pierzare, când l-a numit Ali Pașa principe al Ardealului, la 14 Sept. 1661.

Mediașul n'a încetat încă să fie teatrul frământărilor din Ardeal. El fu asediat la 1705 de G. Forgacs pe care Rakoczy l-a trimis în Ardeal. Cetatea a rezistat, și numai după moartea comandantului a putut fi ocupată, urmașul acestuia capitulând. Forgacs a stat aci din 7 Aprilie 1705 până la mijlocul lui Iunie, când porni spre Turnul-Roșu. În luptă cu Curuții a pierit și „raționistul dela Turnu Roșu, Șt. Șincai... frate cu A. Șincai, al cărui nepot sânt Gheorghe, carele scriu aceasta, zice Șincai. (Cronica, vol. III. pag. 340) În timpul acestor lupte, P. Gyürki a făcut încercarea de-a cuprinde Mediașul, dar n'a isbutit. Acesta venise plin de trufie, spunând că dacă Ardelenii nu pot bate pe Nemții nu merită nici coji de pâine. Dar s'a întors bătut și rușinat că n'a putut cuprinde cetatea, deși, în drum, întreba batjocoritor: Ce e și Mediașul?

La 1847 a trecut peste Mediaș ultima furtună. Și desbinările au fost aci cu mult mai mari, deoarece intențiile Românilor nu coincideau cu ale Sașilor, cari, în

fața primejdiei, îi invitau la colaborare. Chemați să facă gărzi naționale, Românii medieșeni spun că vor aștepta porunca împăratului, dar nu pot uita rănilor vechi, declarând că „drepturile noastre până acum apăstate, să se reînvieze”. (C. Suciuc: Un erou dela 1848 pag. 15). Acelaș răspuns l-au dat și cei din Ațel, Biertan, Moșna, Șeica Mare și Șeica Mică, deși Sașii i-au amenințat că de nu vor intra în gardă, vor fi mutați în Țara Românească.

La 10 Septembrie 1848 Românii din Mediaș s'au legat solemn, în fața bisericii, că vor fi credincioși împăratului și la iubire vor răspunde cu iubire. La 15 Septembrie T. Călborean și I. Tufa cer primăriei să li se dea arme. Se aleg 180 de gardiști în frunte cu A. Bunea. Comandant al cetății era maiorul Clococeanu, care a luat jurământul gărzilor organizate și în satele vecine. La 3 Noembrie 1848 protopopul din Mediaș, Șt. Moldovan după cum ne povestește în Memoriile sale (Rev. Transilvania, 1875) a fost numit de Comitetul Național din Sibiu ca viceprefect al prefecturii Mediaș și Sighișoara.

Când Săcuii înaintau, voind să treacă peste Mediaș la Blaj, au fost bătuți de armata imperială, lângă care au luptat și două companii de români, conduși de tribunul G. Porescu.

La 23 e numit viceprefect N. Medieșan, prof. Moldovan fiind trimis comisar la Cetatea de Baltă, alături de Șt. L. Roth, preotul sas din Moșna. Când s'a aflat de apropierea lui Bem, Moldovan s'a întors la Mediaș, iar Roth a fost prins de Unguri și omorât, la Cluj, lăsându-i spre amintire lui Șt. Moldovan o ladă cu cărți.

La 17 Ianuarie 1849 Ungurii au intrat în Mediaș, iar Moldovan a pribegit peste Carpați, până în August, când s'a întors acasă. Au urmat ciocniri crâncene între Mediaș și Copșa Mică, până la lupta decisivă dela Sighișoara.

* * *

Din sbuciumul trecutului ne-au rămas puține urme: două turnuri, la porțile orașului și un turnuleț, adaptat vieții de azi.

Orașul are un viitor mai mare decât trecutul.

În piață e o biserică gotică, zidită în sec. al XV-lea, iar turnul ei la 1551. A avut trei rânduri de ziduri și cinci turnuri de apărare. O podoabă a Mediașului e nouă biserică românească, zidită de câțiva ani. Pe lângă liceul săsesc e o școală de agricultură și viticultură, școala de aviație, împrejmuită cu un parc și clădiri și școala primară Petru Rareș. Mediașul a avut și o școală românească de comerț, întemeiată cu intenții potrivite mediului. Reducerile bugetare i-au sistat existența, atât de justificată în acest centru industrial.

Orașul are o veche tradiție industrială, și a fost în starea înfloritoare din veacul al XVI, în urmă privilegiilor și a organizării în bresle. Acestea erau adevărate instituții de educație burgheză ordonată, cari interziceau jocul de cărți și fumatul, iar în vremuri grele organizau apărarea orașului. Deși Italianul Gromo îl descrie, la 1565, în culori foarte puțin favorabile: „E un oraș mare, dar nu vechiu, așezat la piciorul unui munte. Dealtfel orașul e în mare decadentă și puțin locuit. Casele sunt în cea mai mare parte, de piatră, foarte frumos zidite; dar mai sunt încă multe de lemn. Străzile sunt asfaltate cu scânduri și sunt extrem de noroioase; cu un cuvânt, îmi pare că e cel mai posomorât oraș din întreagă țară“.

Industria a luat avânt mai ales în timpul din urmă întemeindu-se multe fabrici, astfel; fabrica de geamuri, de sticle, de vase smălțuite, de piele, de salamă de postav, etc.

Fără îndoială, prosperitatea economică o datorește orașul imensei bogății naturale, care e gazul metan, adus de peste deal, dela Basna. Sonde sistematice se înalță mereu în această regiune, captând această minunată forță a naturii, care va duce la o înaintare economică nebanuită.

HORIA TECULESCU

P O E M E

DIN FLAUTUL DE JAD

— Traduceri din poezia chineză —

LALEAUA ROȘIE

Ai lăsat să cadă în praful drumului
Laleaua roșie pe care ți-am dăruit-o.
Am ridicat-o. Se făcuse albă.
Intr'o singură clipă, ninsese pe iubirea noastră.

FRICĂ

Astăzi, am să beau în fața florilor,
Voiu goli mai multe cupe cu vin,
Mi-e frică însă să n'aud florile șoptindu-mi:
Noi nu 'nflorim pentru bătrâni.

FLORILE DE SALCIE

Florile de salcie se-aseamănă cu fulgii de zăpadă.
Ca și ei, ele n'au nici o țintă:
Nu se 'ngrijesc unde vor cădea,
Se lasă 'n voia vântului care le poartă.

UNEI FEMEI

Atât de mult te iubesc încât par nesimțitor.
In fața cupelor pline, nu pot să mă 'nvelesc;
Chiar lumânarea se 'ntristează de despărțirea
noastră,
Și pentru noi, lăcrimează până 'n zori.

AL. T. STAMATIAD

DE ZIUA FETEI

Îi împlinise fetița doi ani,
Afară nămolul se făcuse bolovani,
În casă era frig și pe geamuri flori —
Amintirile se făcuseră ceață și nori —
Nu era nimeni care să-i întindă căldura mâinii,
Tinerețea i-o măncașeră nevoile și stăpânii,
Iubirea îi plecase după altă iubire
Și tristețea îl făcuse ca pe o betea de mire.

Dar pentru că de ziua ei fata lui mică
N'avea nicio jucărie sau păpușică,
Andrei s'a sculat și-a îmbrăcat hainele și
ghetele noi,
Și-a lepădat din obraji și din piept gălbeneala de foi
Și către amiază, fără să întrebe și să cunoască drum
După ce i-au pus umbrele sub picioare tristețe și fum,
A plecat sus, ca să aducă din cer încoace
Stele, să aibe și fata lui, măcar de ziua ei,
jucării cu care să se joace.

VIRGIL CARIANOPOL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CÂND POEȚII CÂNTĂ

Sunt pe drum. Vin dintr'o altă lume.

Străbat munți grei și mânioase mări în spume.

Inima mi se-adapă din amfore de soare.

De sufletele mici rîd, celor mari le cînt...

Auziți! Buciumă de undeva de peste vînt

Ingerii cireși în pîrg de floare!

Gîndul îmi strînge toate ale diminețelor inele

Și 'mi spală sufletul cu ele,

Ca dăruirea să-mi fie cruce și luminii de seară

Și lumii de aici laudă că pașii mei o sărutară.

Auziți! Buciumă de undeva de peste vînt

Ingerii cireși în pîrg de floare!

Am venit din altă lume să vă cînt...

Poete, avîntă-te mereu spre soare!

SILVIU LAZĂR

C H E S T E R T O N

Chesterton, spuneam în capul acestui studiu, și-a scris opera, bine gândită, dar prost aranjată și și mai prost servită. A încălecat un volum de versuri peste ultimul său suman, pe care l-a adumbrat dintr' odată cu un studiu critic de dimensiuni respectabile, sau cu un tom de eseuri pline de duh, de savantlâc chiar și — dacă doriți, de glume grosiere cu înțeles perfid. Cărțile lui? Marionete. Iar el? Marele și experimentatul păpușar.

Această dezordine în elaborare îi era înscrisă în sânge, în fire; era moștenită dela tatăl său care lăsa afaceri grele, de lire sterline, pentru ca să aștearnă pe un petec de hârtie o idee venită subit — poate de aceea valabilă — sau o rimă pentru poeziile sale cari îi încurcau sertarele pline de dosare de afaceri și cu fișe financiare. Apoi copilăria lui Chesterton, libertatea lui de a se înhăita cu toți deochiații ascunși de sub podurile Tamisei, atunci când își isprăvea lecțiile pentru a doua zi — au plămădit în el spiritul de indisciplină împotriva a tot ce e ordonat: deci și a regulilor puritane. Dar trăindu-și copilăria așa cum a dat Dumnezeu a avut vrilej să cunoască și să trăiască Viața sub multe din aspectele ei desnădăjduite. Chesterton a plâns cu orfanii, a înjurat cu borfașii, și-a stilizat vocabularul în... jargon de cartier mizer, a pescuit cu pescarii, s'a abrutizat cu Whisky alături de mateleții întorși din Indii sau din Guiana, a mestecat tabac împreună cu minierii din Walles și când mișcările muncitorești își purtau duhoarea sărăciei prin fața fastuosului Buckingham, el era printre plebe îndemnând, înaintând, luptând.

Mai târziu când, pornit pe panta scrisului, nu avea să se mai oprească niciodată, totdeauna a ascuns un suflet de revoltat împotriva tuturor ordinilor umane — chiar supraumane, dacă acestea nu se potriveau concepțiilor lui — sub masca unei bonomii vecină cu ironia, sub scutul unui scris incisiv, neiertător.

Prin definiție, Chesterton este bonom.

Aceasta, la suprafață. Pentru că bonomia chestertoniană are marele rol să păstreze numai pentru el sbu-

ciumul interior al unui observator neînfricat și neînfricat denunțător.

Dece fond schopenhauerian? Jos cu minciuna! A gândit și a scris; a plăsmuit în romanul „*Manalive*”, cea mai fidelă antiteză dintre filozoful afișat și revoltatul radical.

Eticul nu este convingător decât atunci când este trăit, realizat în văzul oamenilor: dovedește aceasta în eseul despre *Carlyle*, dupăcum în analiza critică ce o face lui *Dickens* delimitează fenomenul de popularitate la raportul ce există între operă și existența în timp a creației.

Pentru toate realizările sale desigur i-a trebuit și altceva, decât aspect de matelot sfânt sau de hangiu scoțian. Și a avut acest *altceva* cu prisosință.

Englezii dacă înțeleg acest lucru, este mulțumită felului în care Chesterton a știut să se impună: nu a fost reclamagiu și se lăsa întrebat de trei ori ca să răspundă odată. Chestie de prestață. Nici atunci când și-a făcut drum în literatură, nu a fost altfel. I s'a cerut, a dat. Nu i s'a cerut, și-a păstrat manuscrisele în sertar — spre binele lui — pentru că știa prea bine că va veni vremea când scrisul lui va fi cerut. Iar atunci când izburcea în pagini de reviste, sau în pamflete volante, nu o făcea ca să-și gădile cititorii, să le intre în grații, ci ca să-i biciuiască, să le descopere propriile lor nevolnicii, să îi facă înțelegători ai vremurilor prea puțin luate în considerație de spiritul negustoresc și dominator al neamului anglo-saxon.

*

În lucrarea sa „*Omul și Mașina*” apărută prin 1935, părintele neomedievalismului catolic, ortodoxul *Nicolae Berdiaeff*, caută să ne lămurească, în fraze destul de sugestive, că oricare ar fi ritmul progresului actual, tehnica științifică nu va putea fi niciodată *scop*, ci numai și cel mult *mijloc*. Scopurile iau naștere unele din altele prin transmisie, sunt ceva mai departe de noi, de avioanele, undele hertziene și angrenajele noastre progresiste: sunt în psihic, în metafizic chiar.

Deși Chesterton este „destul” de progresit și revoltat totdeauna împotriva stărilor împrăfoșate și roase

de fel de fel de șoareci cu deosebită voracitate, pe tema neomedievalismului, — care, în Anglia s'a instalat la el acasă între cărbunarii minelor din sud și turnătorii de tunuri sau fabricanții de ace dela Birmingham-aceiaș revoltat, este de acord.

Un acord de valoare mai mult socială.

Omul oriunde ar ajunge cu progresul nu va putea să-și construiască o mașină — scop, oricare ar fi prețul pus în joc, spune Chesterton. Veți ajunge să exploatați luna ? Bine ! Veți da mâna cu martienii ? Și mai bine ! Veți recolta grâul ce veți sămana dealungul și dealatul planetei Transneptuniene ? Excelent !... Excelent !... Dar niciodată, domnilor cu lunete, ciocane cu abur, unde electrice și alte asemenea ilustre inovații, nu veți fi stăpânii soarelui. Pentru că trăiți prin el. Acolo, în el, se află lumina, căldura, energia ; viața domnilor, scopul, — adică metafizicul berdiaeffian. Iată cheia : să fiți sori doriți... Dar nu vedeți că doriți imposibilul, că sunteți absurzi ?

Chesterton are dreptate ; o dreptate pe care o recunosc, dar pe care nu vor să o asimileze însăși cei ce văd în mașină un scop. Că, în replică, *Rosamonde Lehmann* cată a arăta modernismul englez sintetizat în formula omului *robot*, nu e o ispravă, ci un sens negativ al trăirii în contemporaneitate. (La noi, de acord cu teoriile Rosamondei Lehmann, este dl. *Petru Manoliu* care, fără temeinicie, încearcă o combatere a conceptelor berdiaeff-iste, cu aceleași minime șanse de înțelegere exterioară întâiu și, în al doilea rând, de autoînțelegere. Vezi *Credința* No. 339 din 1935).

Regretăm că într'un simplu pasagiu de studiu nu putem arăta în amănunt eroarea celor ce cred că, pe cale pur mecanică, fără viață și căldură, se poate fabrica și gândirea asemeni unui șurub sau automobil. O vom face cu altă ocazie.

Însăși faptul că autorul acelu „*Homme eternal*“*) află realitățile înmugurite pe vechia tulpină a medievalismului gândit și apoi temeinic spiritualizat în mănăstiri umede și liniștite însăși acest fapt ar fi suficient să lămurească o atitudine. Căci Chesterton în fața oricărei probleme de viață, deși privește spre viitor, niciodată

* În franțuzește de Maximilian Vox. Plon-editeur, Paris.

nu uită că orice lucrare temeinică, trebuie să aibe un soclu temeinic. Ei bine: *soclu* culturii actuale, *soclu* pe care se înalță un viitor oricât s'ar dori de *excentric literaturicește*, este aflat în *neomedievalismul* lui *Berdiaeff*, care nu face altceva decât scoate o lucrare de artă de sub colbul uitării tactice.

Și numai pentru acest lucru — dar cât este de semnificativă constatarea!? — Chesterton înțelege efortul lui *Berdiaeff*. Il încurajează. Pune chiar un voinicesc umăr ideologic la urnirea unei stânci care are valoare în sine, tocmai prin greutatea ei.

S'ar putea să se înșele Chesterton? Este admisibil acest lucru, pentrucă această înșelăciune este un apanaj al vizionarilor. Chiar al celor cu spirit incisiv mult și cu multă grandoare tip Chesterton. Acest fapt, de s'ar întâmpla, n'ar da loc la o înfrângere, ci la un fenomen de cea mai pură observație. Căci greșelile democratismului francez extins până și în țara vechilor libertăți cetățenești de dincolo de *la manche*, au dat ocazie unor oameni de idei de talia unor *Taine* sau *Nietzsche*, să scrie splendide pagini de observație.

Ceeace este însă trist pentru Chesterton și pentru noi, contemporanii lui, este realitatea. Căci evoluția ideilor cu adevărat mari se face cu mișcări de melc în timp. Iar noi suntem prea puțin pentru a putea să stăm alături de timp: rămânem în urmă, pânăla definitivă integrare în haosul originar. V'ați gândit ce ar fi însemnat cultura, dacă, deopildă *Tolstoi* ar fi trăit peste două sute de ani?

Chesterton observă toate acestea. De aceea se grăbește să anticipeze un finalism pe care nu-l va trăi. Că este'n eroare, se poate: eroarea gânditorilor însăși va deveni o permanență atunci când realitățile viitoare o vor arăta ca atare.

Dar pe Chesterton îl preocupă nu exactitatea gândurilor sale, ci rămânerea lor: chiar de nu vor avea în viitor o valoare în sine, vor rămâne ca document. Căci ce valoare în sine are opera italianului *Petro Aretino*? Și totuși creatorul trăește peste veac datorită scrisului său. Oare nu scrie Chesterton despre

*) In franțuzește de Maximilian Vox. Plon-editeur, Paris

niște oameni, despre unele locuri, despre gândurile zămislite și ucise totodată la începutul celui de al douăzecelea veac ?

Este, aceasta, orice s'ar face, o preocupare care depășește cotidianul, care saltă pe cel ce o dinamizează peste ieri, peste azi, peste mâine, în mult doritul totdeauna.

*

Ernest Psichari — prin fapte și operă antitodul lui *Renan* căruia, ca o coincidență simbol îi era nepot, scria într'una din cărțile sale în preajma unei morți premature dictată de vrerile războiului : „Primele icoane ne întovărășesc viața întreagă, cele dintâiu vise sunt stelele și îngerii noștri : ne întovărășesc într'una în înprejurările cele mai grele“.

Psichari era mai tânăr decât Chesterton.

Când, sfărâmat de un obuz undeva, pe Marna, Ernest expia, Gilbert-Keit îl ignora deși îl cunoștea. L-a recunoscut ca just ceva mai târziu, după moartea eroică ce a smuls gândului renovator francez un stâlp al doctrinei naționaliste... Și nu în mod direct. Ci paralel : certificând psihologic, ca și Psichari, puterea de pătrundere a icoanelor copilăriei în viață.

În majoritatea operelor sale Chesterton nu uită că a fost copil, nu uită un unchiu sfătos, o uliță londoneză dealungul căreia se juca de-a hoții cu alți camarazi de pozne. Nu uită pe bunica, rugăciunile învățate dela ea, glasul pastorului din catredala mahalalei sale, sărbătorile nașterii Domnului, sau scalda în miez de zi de vară pe malurile Tamisei, printre șleपुरi și docuri. — Și în romane, și în versuri, și în eseuri, copilăria — cu „primele ei imagini“ de care ne vorbește și Psichari — este prezentă.

În general scriitorii cari exploatează în scrisul lor copilăria, cad în facilism. Chesterton dimpotrivă. Până și în volumul „*Jocul bărbilor cărunte**)“ — mi se pare *primul său volum* — nu „cade 'n copilărie“, cum singur afirmă, deși se desprind din acest volum mari înclinații spre ușurătatea de care — în poetică — se făcuse vinovat tatăl său.

*) *The Greybeards at play*, apărut în 1900.

Cutoatecă — pe lângă poeziile din cuprins — volumul are înghesuite între coperti și schițe pentru copiii cari încep să citească, promisiuni de viitor sunt suficiente, căci o poezie cu un titlu ca acesta: „*Despre primejdiile ce pândesc altruismul în largul mărilor*” face pe orice lector serios să mediteze îndelung asupra unui miez greu ascuns într’o coajă firavă: o formă aproape simplistă.

Despre „facilism” în sine, Chesterton încă se ocupă. Are cuvinte amare atunci când vorbește despre talentele cari, în scopuri mercantile, își găsesc gândurile bune de aruncat în zături de... argint sau aur. Nu înțelege iubirea de bani care îndeamnă pe scriitori să debiteze lucruri imposibil de ușoare, iubire ce înăbușe pe cealaltă iubire, de spirit plin, care ar trebui să fie icoana perpetuă a ceea ce este necesar să rămână așternut sub pana unui adevărat om de condeiu. Divagațiuni cu asemenea muștrări, se află din plin în opera chestertoniană.

Celor ce-l acuzau de moralism afișat, Chesterton nu le-a răspuns: „Tăcerea este răspunsul cel mai elocvent în asemenea ocazii”, decretează autorul „*Cavalerului sălbatic**” o carte care, ca niciuna alta, îl fixează pe Chesterton ca un om care poartă morala la butonieră, ca pe orice floare albastră a sincerității. Etica desprinsă din acest volum, este de o valoare nedepășită de fapte, vorbe și chiar de mare parte din gândirea chestertoniană posterioară volumului acesta de poezii și... alte lucruri copilărești, sau *deadreptul... ne-bunești*.

La început, critica engleză, mai târziu și cea continentală, nu s’au grăbit să-i ia lui Chesterton scrisul în serios. Mai apoi, când, atacând pe filozofii puritani, Chesterton devine periculos elucubrațiilor psihosexperimentale gen *Monís*, aceeași critică îl atacă aprig, cu gândul fățiș nu de a-i diminua elanul, ci de a-l distringe literaturicește, la isvoare, apoi la țelurile sale.

„Să-i tăem rădăcinile, căci atunci i se vor usca și ramurile”, conchide într’o schiță critică *Sinclair Lewis*, care totuși, atunci când 99% din critică îl găsea just

*) *The Wild Knight*, apărut în 1910.

pe Chesterton, acest titan al ironiei engleze, își declara solemn eroarea din vremurile de eroică rezistență chestertoniană.

Azi, Chesterton este un consacrat. Nu recunoscut întregal, — poate la asta a contribuit și moartea scriitorului. Alături de slava lui *Shaw*, slava lui este stâlp al contemporanietății, deși deosebiri de concept în creația socială — mai ales — a acestor doi oameni de seamă, se află. Sau poate, chiar tocmai pentru aceea.

N. LADMISS-ANDREESCU

M O A R T E

Vulturul din piept i-a căzut rănit.
Aripile i s'au prefăcut în plumb topit.
Stă, pajură răstignită, pe un ban rotund
Și cheamă depărtările ce se ascund.

Jarul din ochi i se mistue'n tristeți
Pentru pădurea rămasă cu fagii minori.
Cine-o va purta de subsuori?
Cine-i va 'noda pe frunte zări și dimineți?

Au amuțit viorile din sânge.
Câte frumuseți vor rămânea necântate
Ori poate vor muri ca niște visuri uitate?
Nimeni nu le va scâlda, nimeni nu le va plânge!

De-acum, zadarnic se va scutura steaua luminii;
Nimeni nu o va culege depe florile grădinii.
Seara, luceferii vor chema peste păduri, mereu,
Până-i va cădea o lacrimă din ochiu lui
[Dumnezeu.

I. O. SUCEVEANU

I S P I T I R E A

Ivonne, înainte de a coborî din tren, consultă în grabă oglinda pudrierei, plimbă a lene puful pe față și după ce puse și rujul în funcțiune, își îmbracă pardesiul.

Cu ajutorul unui tânăr, care de multe ori rămâne un punct negru în sufletul călătoarelor, își coborî geamantanul.

Spre a se desmetici din atmosfera îmbâcsită de sudoare și fum de tutun, ieși din compartiment pe culoar, trezind din toropeala somnului pe un evreu, care mai tot timpul făcuse niște calcule, pe un porcar ungur a cărui sforăit răzbătea până în compartimentul vecin și pe un neamț somnoros, care de cum se puse trenul în mișcare a tot dormitat.

Singură o țărăncuță tânără cu o pereche de desagi peste care își resfirase picioarele pentru a-i ascunde sub poalele largi ale fustei, era trează și tot căsca ducând din când în când mâna la gură pentru a-și ascunde parcă, podoaba albă a mărgelilor, ce se înșirau regulate pe fălcile sănătoase.

Văzând-o, pe Ivonne o bufni râsul dar se stăpânii.

Tânărul la rândul său, mai puțin politicoș, isbucni în hohote de râs, ceia ce făcu ca femeia să-l săgeteze prin geamul ușii.

— Așa sunt țărani noștri, spuse el. Nu prea țin la etichetă.

— Atunci de ce-ai râs?

— Te-am văzut pe d-ta.

— Pe mine! făcu ea mirată.

— Ei lasă.

Și deodată, ei care până atunci schimbară convenționalisme și se priviră doar pe furiș, se văzură prieteni.

Își spuseră păsul și din una, alta, constatară că sunt studenți.

Și-au spus și numele. El Petru Vladimir, ea Ivonne Bratu.

Privindu-o, îi intra în suflet, o găsia simpatică,

ba chiar drăguță, și ajunsese la concluzia că pălărioara roșie legată sub bărbie cu o fundă îi stă bine și că chiar hăinuța de aceeași culoare, pusă peste rochia de catifea neagră o aranjează.

— Să nu te superi, dar ai gust.

— La ce?

— La îmbrăcăminte.

Ea pleacă ochii 'n jos îmbujorată, schițând tot odată un zâmbet copilăresc.

— Așa-mi placi și mai mult, spuse el.

După un grațios „merci”, spus de Ivonne cu oarecare cochetărie, îi întoarse spatele, căutând a citi prin întuneric la slaba lumina a felinarelor, numirile celor câteva gări ce-o mai despărțea.

— Încă puțin și ne luăm rămas bun, zise ea întorcându-se după un timp.

— Regret.

— Nai de ce. Și fără a-i da răgaz să spună ceva ea urmă:

— Când mă gândesc să vii din București în acest oraș stupid, îmi vine să iau câmpii.

— Motivul?

— Slujba.

— Al sunteți slujbașă?

— Din păcate.

— Ați mai fost?

— Nu. Acum încerc prima oară.

Și cum tânărul tăcea mărginindu-se a o privi, ea urmă.

— Nu știu cum voiu fi primită.

— Te vor invidia colegele, te-asigur.

— De ce ești răutăcios?

— Absolut de loc. Îmi dau pur și simplu părerea.

— Nu știu ce-i cu mine. De ce m'apropiu, de ce și gânduri peste gânduri mă frământă. Vorbea cu el ca și când l-ar fi cunoscut de mult. În apropierea lui simțea un furnicar prin trup. Acum că erau singuri, l-ar fi vrut mai îndrășneț. Ar fi vrut chiar s'o sărute. La acest gând se îmbujoră toată. I se păru că cei din compartiment i-au ghicit gândul și că-și râd de ea nu numai ei, ci chiar și lampa fixată în plafon.

— Pentru ce mă privești? întrebă ea serioasă.

— Fiindcă-mi placi, zise el zâmbind.

Auzind cele spuse, Ivonnei îi venia să sară de bucurie. Până acum nimeni nu i-a spus parcă așa cum i-a spus el.

— Oare-i plac într'adevăr? gândi ea.

Tocmai când își concentrase toate gândurile asupra acestui punct, trenul se opri. Silabisi fără să vrea numirea stației și grăbită coborî.

Văzându-se singură, la miezul nopții, pe peronul gării unui oraș strein, se impresionează atât de mult de tăcerea din jur, încât îi fu frică un moment.

Îi părea rău acum după tren, după culoarul unde simțise impulsul dragostei, după călătorii rămași acolo și cu care se obișnuise.

Ca și când ar fi găsit o salvare la balaurul care pleca, îl privi lung.

Din pervazul ușii, studentul îi trimise un ultim salut strigându-i.

— Să nu uiti să-mi răspunzi la scrisori.

Auzindu-i glasul, prinse curaj și cu pași hotărâți se îndreptă spre impiegatul de serviciu, a cărui șapcă roșie, aidoma unui felinar, se răsfrângea printre pușinii călători din acea noapte.

— Domnule impiegat!

Cel strigat se întoarse. O privi lung ca pe o curiozitate. Întâi cu un ochiu îndobitocit de nesomn, apoi și cu celălalt și găsind-o pe plac o invită în birou.

Stingherită, Ivonne își suflă nasul, deșteptând din somn un biet aparat morse, care și începu a țâcăni, cât și pe impiegat, care încremenise locului privind-o.

— Domnule impiegat, aș putea găsi o trăsură.

— Cred că da, dudue.

— Mulțumesc.

Fără a mai aștepta un cuvânt și ușurat ca de-o povară, impiegatul ieși.

Instalată în trăsură, Ivonne se lăsa în voia arcurilor, care o săltau ca pe-o minge din cauza hârtoapelor.

— Ce caraghios, exclamă ea, privind cerul, să te afli singură într'un oraș strein. Și fără să vrea isbucni într'un răs sacadat, ceia ce făcu pe birjar să se întoarcă îndărăt, privindu-o mirat.

Liniștindu-se, închise ochii de jumătate. Prin deschizătura lor văzu defilând pe dinaintea-i câteva felinare rare ca dinții unei babe și case prezărite cu iz de canal, alături de clădiri mari cu perspectiva spre o piață, unde bustul cuiva trona în mijlocul unui parc miniatură.

— Unde oprim? întrebă birjarul care de somnoros ce era, uitase s'o întrebe.

— La hotel, spuse ea căscând plictisită.

— Care?

— Cel mai bun pe care-l știi.

Birjarul dădu bici cailor, apoi opri.

— Am ajuns?

— Da!

Acum când trebuia să coboare pentru a urca treptele hotelului, aceiaș părere de rău o cuprinse ca și după trenul ce-i ducea departe dorul. Prea se simțise bine în colțul trăsorii. Ar fi vrut să meargă așa cu gândurile ei până la capătul lumii.

Văzându-se singură între cei patru pereți ai camerei, avu impresia că-i camera spitalului unde zăcuse acum câțiva ani. Acelaș pat alb, acoperit cu o acoperitură, aceiași masă ciuruită de cari și aceiași perspectivă. La acest gând se cutremură și oftând începu să se desbrace.

Văzându-se goală, o schimbare bruscă i se făcu în suflet. Pentru prima oară se trezi femeia din ea și fără să vrea, gândul ei sbură departe spre tânărul lăsat acolo în acel compartiment de clasa a treia. Acum că era departe, l-ar fi dorit lângă ea.

Rușinată de acest gând ispititor, lui Ivonne, crescută în morala unui oraș de provincie i se păru că a făptuit un păcat față de bătrânii ei părinți.

Înainte de o stânge lampa, Ivonne, făcu semnul crucii, așa cum învățase acasă și strângând din pleoape, strânse cu patimă perna la sân, adormind cu icoana celor dragi, lăsați departe în liniștitul oraș al Focșanilor.

MIHAIL AXENTE

CÂNTEC TULBURĂTOR

Serile, serile cu scăzută lumină
Te aduc lângă fruntea care a visat
Clătinare caldă de tulpină
Pentru cântărețul tulburat.

Dar te-aduc ireal lângă inimă și carte
Ca umbra unei păsări printre foi,
Care cântând dumbrăvilor, departe,
I se aude cântecul la noi.

Prin nopți sosești și'n neguri de mătasă
Mâna întind dar nu te mai ajung.
Rămâi în amintire, stea frumoasă,
Cu drumul pân' la tine tot mai lung.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Să așteptăm o oră când vântul va mișca
Crengi prin anotimp clătinătoare.
Vom putea atunci amândoi asculta
Scuturarea florilor, adânc mirositoare.

GEORGE POPA

C R O N I C I

OAMENI ȘI OPINII

LUCIAN BLAGA ȘI VASILE BĂNCILĂ ÎN VIZIUNEA POPORULUI ROMÂN*)

Fenomenul literar și gândirist al anului în curs — și mai mult decât probabil și al celui viitor — îl constituie splendidul studiu despre viziunea românească reflectată în opera celui mai autentic gânditor român, Lucian Blaga, datorit d. Vasile Băncilă.

Inercăm o apropiere de opera acestor doi magi ai neamului, de acești prinți ai gândirii românești, cu oprehensiunea Voinicului din poveste la curțile frumoasei fete de împărat... Am zis, opera acestor doi gânditori pentru că opera unuia e atât de asemănătoare cu a celui-lalt, încă se apropie de fațetele nedespărțite ale unui și aceluiș cristal etic. Scriind despre Lucian Blaga, prin forța lucrurilor trebuie să scrii și despre Vasile Băncilă și viciversa. Iar îngrijorarea ne este prilejuită atât de dezarmarea noastră în fața neașteptatei măestăși adusă de acești doi soli ai înaltelor noastre comori spirituale cât și de cunoscuta îndârjire ce stăpânește publicul nostru impregnat în mentalitatea veche și comodă a veacurilor trecute.

Precizăm dela început că este departe de noi gândul de a face o expunere a doctrinei tânărului academician, sau a celeia a vajnicului său interpret, după cum nu intenționăm a le cânta osanele gratuite sau a polemiza cu anumite elemente refractare și destructive. Intenția noastră este mai mult de a semnala strigenta inrudire dintre concepția de viață a poporului român și concepția acestor doi filozofi. Ne vom ocupa tangențial de mult discutatul caracter *etnic al filosofiei*, care de altmintrelea stă și la temelia recentei opere a d. Vasile Băncilă.

Pe lângă frumoasele imagini și idei din opera sa literară, Lucian Blaga s'a impus treptat „printr'o nouă întrupare a conștientului și mai ales a subconștientului etnic de peste veac“, din care a luat naștere caracterul

*) Cu prilejul lucrării d. V. B.: „Lucian Blaga energie românească“ ed. „Gând Românesc“, Cluj 1938.

fundamental al filosofiei sale — și putem zice, a filosofiei românești —, a luat naștere *majorul și etnicul*. Atât primul cât și al doilea sunt probleme greu de înțeles și aproape imposibile pentru unii, fapt care determină pe mulți să aibă o părere contrară chiar asupra esențialului din opera lui Blaga, revivificând concepția individualistă și minoră a veacului trecut. Dar, în timp ce „pozitiviștii” își fac sânge rău pentru turburarea unei liniști de către filozofia blagiană, printr’o atentă chibzuință și oarecare osteneală, ar putea afla că „dacă a fost și va mai fi discuție asupra acestei chestiuni, e din cauza unei iluzii pe care o produce filosofia însăși și anume: obiectul filosofiei este universalul, generalul pur și simplu fără limită și fără rezerve”. Dar, și universalitatea aceasta nu este ceva absolut după cum ne este martoră atât istoria filosofiei cât și cea bisericească unde nu întâlnim încă nici filosofie și nicio religie care să fi ajuns cu adevărat universală. De aceea însăși esența filosofiei a fost de multe ori greșit înțeleasă. Pentru înlăturarea oricărei confuzii de viitor, menționăm definiția dată de d. V. Băncilă și cea mai perfectă din câte s’au dat filosofiei până acum: „Filosofia este o recordare a subiectivului și obiectivului într’o sinteză integrală”. (p. 11)

O întrebare firească se pune însă cu privire la o raportare la *etnic*: care este etnicul nostru? Răspunsul precis ni-l dă tot d. Vasile Băncilă: „unitatea țaranului nostru. Ea este o mare realitate unitară și constantă”. Sau cum s’a exprimat Lucian Blaga: țaranul și satul, păstrătorul matricei noastre stilistice... În această realitate vom găsi și adevăratele transcendențe etnice. Intuițiile și liniile spiritualității țărănești se vor găsi în întregime și în structura lui Blaga, după cum se află și în a lui Vasile Băncilă.. Din oceanul acestora, autorul lucrării amintite desprinde următoarele caracteristici mai însemnate: *cosmicismul* — cu următoarele aspecte: *nevoia de spațiu liber, intuiția armoniei cosmice și sentimentul participării la cosmos*: apoi *logica țărănească*, — cu următoarele modalități de cunoaștere: *esențele antologice, mitul sau miticul, stihiul, dogmaticul, divinul și agnosticismul înțelegător*.

Pentru reîmprospătarea ideologică a categoriilor înșirate aici, n’ar fi lipsită de interes o sumară prezentare

a fiecărei în parte. Nu este însă cazul și nici locul în cadrele acestei modeste cronici. Ar însemna să-l reproducem întreg pe d. V. Băncilă, sau chiar să mai facem un larg adaus din propriile noastre constatări. Invităm doar pe onorații noștri cetitori să se gândească la dragostea țaranului față de natură și la motivarea existențială pe care acesta o dă lucrurilor din univers... și vor avea răspunsul asupra... *rodiei antologice*, cași a celorlalte probleme amintite. (Asupra acestora d. V. Băncilă ne promite un studiu aparte și de mari proporții). Firește atât Lucian Blaga cât și Vasile Băncilă, exponenți veritabili ai etnicului românesc vor aduce însemnate întregiri modalităților de cunoaștere cât și a înțelegerii lucrurilor. Așa bunăoară *stihialul* (o mare stafie abstractă, o energie cosmică) *Marele Anonim (miticul și divinul)*, *agnosticismul înțelegător* (o rezervă tăinuită, un mister înțeles ca transparență acticulară) etc. sunt în realitate clare intuiții întâlnite în cunoașterea țaranului, dar neutilizate în vocabularul lui. Botezul și puterea de circulație a termenilor de față se datorește filosofului. Apoi la Lucian Blaga, după cum arată și d. V. Băncilă, cunoașterea *luciferică și paradisiacă* primesc un dublu rol de concepte ale teoriei cunoașterii dar și ca „două tipuri psihologice, ce îmbogățesc formele specifice ale vieții”. (p. 59)

Această atitudine *corectoare* a filosofului, d. V. Băncilă o prezintă ca o fericită apariție, trimisă de o voință divină protectoare, pentru valorificarea avantajilor noastre spirituale... „se poate spune că oamenii mari își creiază neamul într'o anumită.. Dar tot atât de mult se poate spune că o colectivitate etnică se anticipează în oamenii mari, își încearcă viitorul în opera lor” (pp. 122,123).

Spre încheiere, un scurt comentariu asupra originalității filozofului nostru precum și însemnătatea lucrării d. V. Băncilă.

Detractorii și pizmașii progresului în genere au găsit de cuviință să-i tăgăduiască lui Blaga orice originalitate, nu numai asupra tezelor susținute ci chiar și a termenilor noștri românești. Nu putem pune la îndoială bogata informație a filosofului nostru, precum n'am putea susține lipsa oricărei inspirații din apus. Unul

dintre termenii blagiani — *eonul* — este utilizat și de Eugenio d'Ors. Dar aceasta nu însemnează că Blaga este tributarul apusului! Cel ce crede că originalitatea filosofică e total deosebită de gândirea semenilor, acela denotă o totală lipsă de psihologism! Uită că sufletul omnesc e unul și același, că oricare ar fi deosebiri între indivizi sau popoare, *sufletele lor lucrează și în virtutea unor legi generale!* Nu sugestiile sau formulele alcătuiesc specificul oarecui, ci „complexul structural și norma fundamentală care organizează și sanctifică totul”. Originalitatea lui Blaga însă este mult mai plastică. În loc de orice argumentare, vom reproduce acest pasagiu grăitor și tranșant al d. V. Băncilă, atât pentru adevărul cuprins, cât și pentru frumusețea lui: „Sinteza de înțelesuri și vrăji a lui Blaga a ieșit din tainele pământului, din huma sacră a unui neam și a ajuns să vibreze în lumina soarelui. Ea este expresia filozofică a unui popor de păstori, plugari și băjenari, a unui patriarhalism luminos și vânos, hrănit cu sucurile pământului și în același timp îndrăgostit de cer. Sinteza lui Blaga e prima fastuoasă luare de conștiință filozofică a unui popor. Acest gânditor a lucrat sub steaua lui, dar și sub delegație etnică”. (p. 159)

Iar în privința rolului jucat de d. V. Băncilă în expunerea sintetică a filozofiei lui Blaga, notăm că este de primă importanță. Deși în excesiva d-sale modestie spune că face numai un studiu asupra lui Blaga, așa cum acesta se reflectă în intuițiile poporului român, urmărește numai liniile energetice cu sens etnic, d. V. Băncilă făcând o sinteză filozofiei lui Blaga, se relevă tot atât de maestros pe sine însuși. Pentru relevarea originalei contribuții a d. V. Băncilă notăm doar atât că *organizarea logică* a tuturor categoriilor de cunoaștere ale țaranului, precum și adăogirile făcute acestora de către Lucian Blaga, aparțin aproape în întregime d. V. Băncilă. Cu alte cuvinte, d. V. Băncilă, este autorul acelei *logice țărănești* sau a unei *logice a națiunii*. (Tăcem pedagogismul Dsale din această lucrare, deși n'are echivalent în literatura noastră). Aceasta, în ce privește fondul. Iar în privința stilului — literar nu blagian — distincția e mult mai ușor de făcut. N'am citit nici-o poezie de d. V. Băncilă. Și nu știu în ce măsură este dotat cu auz muzical. Dar, oricât de vitreg lar

fi dăruit natura, aplicând o formulă a mult umanitarului Montaigne — cine are cât de puțin auz muzical și o aleasă cultură, e imposibil să nu poată fi poet — credem că d. V. Băncilă ne-ar putea da cele mai frumoase poezii.

Iar despre catea D-sale, vom spune numai atât: este o carte bună și cu viitor. Este una dintre cărțile care nu se pot devora dintr'odată, sa ucare nu va putea fi niciodată devorată complect, fiindcă de fiecare dată ea îți descopere ceva nou prin logica și frumusețea ei, iar frumosul, după mărturia unui psiholog contemporan, nu satură niciodată.

T. AȘTILEAN

CĂRȚI

13 POEȚI CU 13 POEZII DE DRAGOSTE

(Edit. Pavel Suru)

Despre această originală și interesantă cărțuție eșită de sub teasc datorită căldurei unor tineri și ini-moși scriitori: d-nii *Ovid Caledoniu și Vintilă Horia*, ne-am propus încă de multă vreme să scriem cu în-treitul scop: să subliniem efortul mai întâiu, să omagiem realizarea în al doilea rând și în al treilea, pentru în-curajarea celor mai animatori între animatorii tinerei și voinicei noastre generații. Pentrucă acești aezi, cari de-pășesc generațiile în înțelesul strict al cuvântului, au dreptul la încurajări; încurajări de toate soiurile: morale, materiale și chiar de ordin estetic.

Cu d. Ovid Caledoniu am discutat de multe ori și variat, dealungul unor nopți și străzi bucureștene, despre intențiile și idealurile tinerilor grupați, mai ales, în jurul „*Gândirei*”. Cu d-l Vintilă Horia nu am vor-bit decât o singură dată, dar adolescentul acesta sănătos și bine dispus ne-a făcut impresia unui om care știe ce vrea și care, debunăseamă știe să meargă pe drumul drept al țelurilor sale.

Desigur în mediul tradiționalist și ortodoxist al „*Gândirei*”, acești optimiști slovari ai tineretului au aflat tot ceace le-a trebuit. Și acest „tot” se reduce la

puținul care se cheamă *înțelegere*. Înțelegerea d-lui *Nichifor Crainic* și a vechilor tulpine gândiriste, credem că a fost principalul imbold care a dinamizat acest tineret, ajuns acum să-și înmănuncheze credințele în minunata expunere a manifestului pentru revista „*Meșterul Manole*” care, peste greutatea materiale, cu totul vremelnice, nu ne îndoim că va apare regulat, că va fecunda, că va fi mai ales sufletul tineretului, fără de care nu se poate dura nicio zidire cu trăinicie. Mai ales o zidire intelectuală.

Apele încep să se limpezească.

Dar până la realizarea definitivă a gândului înflăcărât, tinerii aceștia au aflat de bine să înmănuncheze în plachete delicate și suave, poezii cu caracter unic. Și așa au ajuns la cărticica despre care referim mai la vale.

Este și aceasta un fel de a mișca „*Mările moarte*” ale contemporanietății. Ce zic? Este unicul fel. Căci toate cele bune și mari, în cultură pornesc la drum de mână cu Poezia.

Cartea ce avem în față cu coperti asemănătoare zilelor de toamnă, cuprinde 13 poeți cu 13 poezii de dragoste și 13 chipuri prinse de plaivasul năstrușnic al romancierului și caricaturistului care este d-l *Neagu Rădulescu*.

Cine sunt cei 13 adorați ai muzelor? Să-i înșirăm în ordinea alfabetică preferată de modestia și sinceritatea celor ce au purces la ispravă: *Ștefan Baci*, *Ovid Caledoniu*, *Virgil Carianopol*, *Const. Virgil Gheorghiu*, *Gherghinescu Vania*, *Vintilă Horia*, *Ion Aurel Manolescu*, *Petre Paulescu*, *Teodor Scarlat*, *Ștefan Stănescu*, *Simion Stolnicu*, *Gh. Tuleș* și *E. Ar. Zaharia*,

Din simpla citire a numelor mai sus înșirate se vede lămurit că organizatorii „generației” nu sunt egoiști. Lucru mare, lucru de subliniat, de strigat, să audă toți vârstnicii anilor și nevârstnicii condeiului. Căci, lângă cu totul tânărul poet *Ștefan Baci*, se află numele d-lui *Gherghinescu Vania* care de mult nu mai e tânăr ca vârstă, rămânându-i însă cealaltă tinerețe, a condeiului, care-l pune totdeauna proaspăt, alături de poetul dela *Frizele Brașovului*.

Apoi, cei ce au conceput placheta aceasta nu sunt egoiști și pentru că, trecând peste curente și concepții,

s'au adresat poezilor cari sunt într'adevăr poeți, adică acelor cari nu-și poartă grandoarea numai în plete ci și sub plete, sau în partea stângă a pieptului, — acelor cari se sbuciumă, visează și creează valabil. Căci iată, poezia d-lui Simion Stolnicu se află în bună vecinătate cu aceea a d-lui Petre Paulescu, sau și mai clar, lângă versul de păstor pe Drumul Robilor a d-lui Virgil Carianopol.

Nu vi se pare îmbucurătoare tovărășia asta? Nouă, da. Căci ne gândim la revistele „cu chee” ale domnilor dela „unu”, sau dela „urmuș” sau dela „Viața de azi”, cari te fitiriseau poet numai dacă făceai versuri cu puteri și radicali, așezate în progresiune algebrică, rezolvabile numai prin binomul lui Newton, sau prin calcul diferențial. Altfel, erai nul. George Gregorian? Nichifor Crainic? V. Voiculescu? N. I. Herescu? Ce, tradiționalism bă? Ce, ortodoxism? Ce, glie? Ce, chemări telurice? Modernism... Asta e tot, — fie chiar iudaism în literatură...

Azi, vremea aceea s'a dus pe apa sâmbetei și valori ca dl. *Lucian Blaga* intră pe porțile larg deschise ale Academiei elogiind satul românesc; poeți tradiționaliști de talia d-lui *Ion I. Pillat* sunt încununăți cu premiul național, romancierii ca dl. *Cezar Petrescu* de mult sunt definitiv consacrați, iar poemele mistice ale d-lui *George Gregorian* abia acum află căutarea de care au fost lipsite la apariție pentrucă așa decretaseră baltazarii și voroncii d-lui *Eug. Lovinescu* cel cu sburătorul literar.

Crugul vremii se întoarce prinurmare.

*

În prefața plachetei de care ne ocupăm, prefață intitulată tinerește și nu fără importanță „*Manifest pentru o apropiere necesară*”, inițiatorii ideii de a înmănunchia versuri de calitate semnate de poeți diferiți, ne anunța că în viitor vor mai tipări alte plachete cuprinzând poeme despre Dumnezeu, despre muzică, toamnă sau moarte. „*Am început cu dragostea, pentrucă e mai aproape de sufletul fiecăruia...*” nemărturisesc tinerii luptători întru ale Poeziei,

Și au început frumos.

Cunoști tu zarea care ne-a înflorit odată
Și cântul acela ce stăruie 'n urechi,

O, știu, râdeai că-s lucruri mici și vechi
Cunoști tu fruntea ce n'a fost mângâiată?

elegiază dl. Ovid Caledoniu.

Nu poți să pleci, suntem legați de toate,
Mi te-ar aduce toamna înapoi,
Te-ar bate vânturi, ți s'ar stinge luna
Și gândurile ți-ar cădea ca niște foi

prevede melancolic dl. Virgil Carianopol.

Amândoi — nemărturisit,
În îngerarea din grădină
Ne căutam unul altuia vină
Pentru ceace n'am rostit.

mărturisește... dl. Gherghinescu Vania.

Se sărutau castanii cu stelele 'n convoi.
Se logodea tăcerea cu apele din vale;
M'am apropiat de taina singurătății tale
Și 'n basmul cu luceferi ne-am sărutat și noi.

retrăește 'n metaforă basmul cu luceferi d. Vintilă Horia.

Am tâlhărit zenituri la răscruci
Și-am sângerat călcâiul lunii moale,
Cât am prădat adâncuri și năluci.
Nici numai știu cât am ascuns în poale.

ne afirmă dârz d-l Petre Paulescu, pentruca să închee
poemul de dragoste tot în amintire, ca orice veritabil
poet :

De-acuma scriu la marea ta poveste.
A fost cândva o neagră Luminiță.

D-l Teodor Scarlat, așa cum este dumnealui vibrător
din fire, se adresară trist iubitei :

Dar dragostea, dragostea mea — o căprioară fugărită
Aleargă departe, departe rănită...
Așterne-i iubito, peste piscuri și văi,
Câmpurile verzi ale ochilor tăi!...

Iar d-l. Gh. Tuleș, se teme într'o strofă cu miez :

E un joc sentimental, cum vrei,
Pe care îl jucăm împreună,
Dar să nu te uiți în ochii mei
Când vom trece prin apa de lună.

Dealtfel toți componenții plachetei, toți, și-au îmbrăcat versul în strae de sărbătoare, cele mai bune ale lor strae poetice, — și le-au dat tiparului ca să mulțumească suflete dornice de frumos și să se odihnească

pe filele puțin asore, ochi de adolescenți visători, de maturi cunoscători, de bătrâni trăind în amintire.

Cartea 13 poezi cu 13 poezii de dragoste merită atenția tuturor. Pentru motive diferite desigur. Poate acest amănunt o face atât de importantă, sau dacă nu interesantă debunăseamă.

PIA ALIMĂNEȘTIANU: PLAIURI OLTENEȘTI

(Edit. Scrisul Românesc-Craiova)

După buna primire ce s'a făcut volumului d-sale de peisagii și chipuri: „*Dobrogea*“ d-na *Pia Alimăneștianu* ne dă unul asemănător, deastădată provincia din drapta Oltului și sudul Carpaților fiindu-i motiv de inspirație.

Autoarea, care face parte din cinul boeresc al țării, iubește peisagiul întinderilor românești cu acea pasiune străveche a boerilor iubitori de glie și neam. Această dragoste ancestrală surprinde plăcut pe lectorul celor 122 p. p. ale volumului intitulat simplu și neaș *Plaiuri Oltenești*. Sunt adunate aci o seamă de schițe și creionări în care autoarea subliniază un portret, evidențiază un peisagiu, descrie un obicei, povestește un basm. Și așa se face că lectorul, dealungul filelor, dupăce a colindat cu gândul și inimă împrejurimile și interiorul conacului dela Poeni, fala apusului neam al boerilor Degerăteni, dupăce s'a dus pela Porcărețu, la moara de bârne cu iaz limpede și haiduc, la răstoaca Glogovei, pe huditele Cloșanilor și ale Băei-de-Aramă, la cula bătrânului Conu Nicu, la mânăstirea vestită 'n tipărituri vechi a Govorei, pe Olt, pe dealul Cernei, pe Jii și pe Amaradia, în munții Tismanei, ca să-și odihnească ochii inimei undeva, pe malul Dunării, la Islaz sau hăt, către Turnul lui Sever și podul ruinat al lui Apolodor, — fericitul lector răscolitor în legendă și 'n trecut, închide coperta cărții îndestulat spiritualicește.

Din cartea d-nei Pia Alimăneștianu se desprinde duhul curat, vrajnic românesc al Olteniei Domnului Tudor din Vlădimiri, despre care d-sa ne vorbește frumos și cald dealungul multor pagini pline de sevă, descoperitoare de vechi isvoade, rare priveliști pandurești, și neștiute comori de graiu și port.

Povestirile sunt scurte, chipurile doar schițate dar expresive, peisagiile fruste și clare.

Iată poveste a omului care fuge de noroc spusă de Ioana din Costești, sat ascuns sub piscurile Boilei, lângă apa Bistriței și pe drumul Polovracilor.

„...Mergând Dumnezeu în tovărășia sfântului Petre printre oameni, întâlnește un sărac. Nu avea nici cămașe pe dânsul. „Doamne, cât de sărac e omul ăsta! — grai Apostolul. De ce nu-i dai și lui un pic de noroc?”

Dumnezeu a răspuns:

— Petre, omul ăsta fuge de noroc. Îl cunosc.

— Mai încearcă odată. Dă-i o pungă cu galbeni. Să vedem are sau nare.

Dumnezeu a ascultat ruga și pe drumul pe care mergea săracul, aruncă punga.

Dar săracul când se apropie de ea, ridică capul sus și începe să cânte, să fluere, astfel că trecu fără să zărească banii!

— Vezi, Petre — vezi că nu are noroc?

— Doamne fie-ți milă de el și îngăduie să încercăm iar.

Au plecat pe urmele săracului și i-au pus punga în mijlocul unei punți ce-i sta în cale.

Când ajunsese omul pe punte ce se gândi?

— De atâtea ori am trecut apa. Mi s'a urât. Ia s'o trec de data asta cu ochii închiși.

Zis și făcut. Săracul își perdu banii.

— Așa e, doamne omul ăsta fuge de noroc.

(Ioana din Costești p. 51-53)

Iată interiorul culei venerabilului boer Conu Nicu.

„La cel dintâiu cat era numai două încăperi: una mare, alta mică.

În cea mare nu găseai un lucru, să nu fie din vremurile de care vorbea bătrânul. Patul lat, scaunele, jelturile înbrăcate în mătase verde, mesele, colțarul, scrisul, toate în lemn de mahon, lămpile de porțelan, icoanele înegrite, lacra de Sibiu cu zestrea jupâniții, lighețele de aramă, ibricul de cafea, până și ciubucul sta pe măsuța joasă, rotundă.

Trei scoarțe oltenesti era așezate pe podeala de cărămidă.

De fiecare perete atârna în cadru de ulei, chipurile străbunilor.

Una din frumusețile odăii era soba cât două sobe cu două rânduri de olane și focul făcut pe din dos, din odaia cea mică, în care se pricepea când intrai, că locuia mai mult stăpânul. Tot zidul era prins de rafturi cu cărți.

În mijloc era masa acperită de hârti“i.

(Cula. p. 47-48)

Deși cartea este destul de bogată în imagini, d-na Pia Alimăneștianu își lipsește opera de atenția cuvenită. Astfel, se face vinovată de o oarecare dezordine stilistică, de o lipsă de atenție tehnică și ortografică la redactarea celor treizeci și cinci povestiri oltenesti. Acest lucru are căderea să scoboare din valoarea pur literară a cărții. Dealtfel, aceeaș vină am aflat autoarei și în primul d-sale volum.

În încheiere, un cuvânt bun pentru editura craioveană a „Scrișului Românesc“, care ne dă o carte îmbrăcată într'o haină de excepțională bogăție. Hârtia în relief a coperții, aceea fină a textului, sau aceea suplă și sobră a exteriorului, au darul să ridice volumul în ochii cititorilor. Căci este mare satisfacție pentru iubitorul de carte când află asemenea îngrijite tipărituri. Apoi prețul, modic, de numai 50 lei, face accesibilă tuturor pungilor această înviorătoare carte.

N. LADMISS-ANDREESCU

R E V I S T E

A T H E N A E U M

(Revistă trimestrială a învățământului liceelor militare),

Rar întâlnești o revistă care apărând într'un mediu școlar să nu sufere de prea mult didacticism. De cele mai multe ori asemenea rezistă se redactează astfel încât nu ajung pe mesele cititorilor obișnuiți, ele rămânând un patrimoniu al unui lucru aparte cu preocupări școlare.

Revista Athenaeum, spre bucuria noastră face excepție dela această regută, mulțumită credem, redactorului ei, D. Constantin-Stelian care știe să cordoneze și să aleargă altfel materialul încă nu plictisește.

În acest număr remarcăm articolul de deschidere a d-lui Emanoil Bucuța despre Regina scriitoare (Maria) prin care aduce contribuții personale la cunoașterea aceleia care ne-a fost regină și cântăreață a plaiurilor, precum și a domnilor: Mircea Mancaș: *Technică și expresie în artă plastică*; Ovidiu Papadima: *Viziunea folclorică*; Căpitan Vlădesu: *Intuiția la Bergson*; Augustin Z. Pop: *Contribuții eminesciene (Eminescu și Bonifaciu Florescu)* un documentat studiu din care reese că Bonifaciu Florescu n'ar fi vinovat de atacul dat în „*Literatorul*” împotriva lui Eminescu, la care atac acesta a raspuns prin cunoscuta satiră: „*Epistolă deschisă către Homunculul Bonifaciu*”.

În capitolul: *Probleme de învățământ* îi găsim pe d-nii Gh. Oancea, cpt. N. Vlădescu, Maior C. F. Nicolescu iar la: *Idei, fapte oameni*, pe d-nii M. Moldovan Dionisie Petrovan, Pr. N. G. Borghiu și Cocoș.

În afară de d-nii Petru Botezatu George Ignat, dl. Constantin-Stelian trece la revistă 20 de cărți din toate domeniile, ridicând astfel Athenaeum la rang de revistă bine informată și care poate stăface toate exigențele.

I. O. SUCEVEANU
BCU Cluj / Central University Library Cluj

MEȘTERUL MANOLE

(I, 1 Ianuarie 1939).

Acum câteva luni un grup de tineri scriitori bucureșteni lansau un manifest literar prin care anunțau apariția unei reviste. Erau desigur expuse în acel manifest motivele ideologice ale unei astfel de apariții. Astăzi, în editorialul primului număr, d. Vintilă Horia, explică din nou sensul sub unghiul căruia trebuie văzută această revistă care se numește simbolic *Meșterul Manole*. Articolul d-sale începe poate prea liric, dar prin aceasta mai pilduitor. Se amintește frumos de o luptă continuă cu viața, cu alte cuvinte de necesitatea unui ideal, care să dea animație și tumult chiar dacă va rămâne neatins. Tineretul nu se mai vrea solitar și restrâns într'un turn artificial de fildeș, unde e tristețe și umbră. Sfărâmarea lanțurilor e un deziderat îndreptățit de vitalismul creator care stăpânește tinerețea inimii.

Dar această tinerețe nu e îngâmfată, nici negati-

vistă. Ea crește în umbra tradiției românești, fuzionând cu luminile trecutului. Sub acest aspect pornește gruparea revistei de azi. Și așa înțelegem și noi să o primim, așteptând cu încredere.

Sumarul acestui număr are la proză semnăturile dd. Mihail Șerban (Vedenia) și Pericle Martinescu (Pentru cultură) iar la poezie ale dd. Virgil Carianopol și Ștefan Baciuc. La cronici, bogate și diferite, iscălesc dd. M. Camilucci, un tânăr profesor italian (Nevoia de poezie) Paul Constantinescu (Pentru muzica românească) Miron Suru (Proza românească tânără). Cronici despre cărți dd. Mihail Chirnoagă și Ion Șugariu.

GEORGE POPA

I N S E M N Ă R I

CASA DE RETRAGERE ȘI PENSIUNE A SCRITORILOR

Iată o idee după care, de ani și ani, tânjește această năpăstuită breaslă a mânuitorilor de condeiu aurit și înfrânt cu stele.

Datorită bunelor intenții ale unui tânăr ministru al muncii, el însuși scriitor și om de aleasă cultură, se pare că s'a pășit pe drumul care duce spre... Emaus.

Scriitorii sunt bucuroși de bunul gând al d-lui Mihail Ralea, ministrul cărțurar și condeer și asigură pe cei ce veghează la destinele lor, azi destul de aspre că vor ști să recompenseze fapta bună așa cum numai ei știu să compenseze: *creînd*. Creînd valabil și înalt, sub oblânduirea Regelui Culturii, în țara care tinde să fie soare aci, în Răsăritul Europei.

Zile senine vor veni. Scriitorii, răbdurii, de mult le așteaptă cu credință și liniște. Nu vor mai trăi așa cum trăește Artur Enășescu; nu vor mai muri așa cum au murit Maria Cunțan și Nicolae Cantonieru.

N. LADMISS-ANDREESCU

LA MOARTEA LUI CATON THEODORIAN

Caton Theodorian, cu renumele lui literar și dramatic a trecut în neant, literatura română rămânând văduvită de acest visător, care a dat opere de valoare. De tânăr a fost atras de sacrul și mistuitorul foc al literaturii, dând revistelor proza și versurile sale. Dela primul volum de proză — Petale, — prefațat de Alexandru Macedonski, îmbogățește scrisul românesc cu multe opere dintre care amintim; *Sângele Slovenilor*, *Povestea unei odăi*, dar mai ales „*Bujoreștii*”, care s'a bucurat de remarcabil succes fiind tradusă și în limba italiană.

Dar Caton Theodorian a fost dublat și de adevăratul gazetar, excelând mai ales în articolele de economie politică.

A ocupat însemnate demnități fiind atașat de presă la Legăția Română din Paris, președinte al Societății Autorilor Dramatici Români și Comisar al Guvernului pentru teatrele din Basarabia.

Activitatea sa literară, merită nu numai atenție ci și elogi. Lanuriștii înseamnă cu tristețe moartea sa. Iar pentru a nu fi dat uitării îndemnăm Fundațiile Regale de a tipări o ediție definitivă din operele sale.

MIHAIL AXENTE

CARNETUL CU NOTE

În exemplarul de pe Decembrie al revistei *Symposion*, dela Cluj, printre alte lucruri demne de reținut, găsim un minunat portret al regretatului scriitor Pavel Dan, iscălit de d. Tit. Liviu Valea, un portret care înfățișează pe acest scriitor așa cum a fost: modest, conștiincios în arta pe care o iubea, dar mai ales ni-l arată plin de mireasma verde a ruralismului, fecior dârz al câmpiei ardelenne pe care n'a trădat-o niciodată. Unicul său volum, postum editat de Fundațiile Regale, sub prietenească și pioasă îngrijire a dl. Ion Chinezu, e o mărturie a ceea ce înseamnă dragoste de pământ și probitate de scriitor. Poate că prin moartea lui Pavel Dan, proza și chiar românul românesc întârzie cu zeci de ani dela desăvârșirea lui, iar Ardealul și-a văzut spartă oglinda în care apărea sub autentice lumini. De aceea prețuim mai mult portretul pe care ni-l dă un tot mai mi-

nunat scriitor care este d. Tit. Liviu Valea și-l punem alături de un alt articol asupra lui Pavel Dan, scris de d. Radu Brateș, și citit la comemorarea scriitorului ținută în 1937 la Blaj și tipărită apoi în revista „Gând românesc”.

Întâmpinăm cu bucurie grupul de scriitori ardeleni care a răspuns chemării făcute de Serviciul social al Astei medieșene pentru realizarea primei șezători literare la Mediaș, acest oraș cu mulți minoritari și cu interese atât de puțin românești. Pentru prima dată Mediașul găzduiește o asemenea manifestație. Pentru prima dată zidurile acestei vechi cetăți primesc o vizită pe care alte orașe au avut-o de mult și de mai multe ori. Se dovedește astfel o dragoste de slovă pe care o dorim tot mai intensă și mai caldă, singura capabilă de a ne afirma pe plan cultural în fața unor minoritari pururi sfidători.

Scriitorii care sosesc aici Sâmbătă în 4 Februarie, zi în care apare acest prim număr din anul al 6-lea al revistei noastre, nu necesită o prezentare. Sunt între ei unii absolut consacrați și cunoscuți. Alții mai tineri dar talentați, cunoscuți și apreciați dacă nu atât de mult în masele mari ale cititorilor, în cercurile scriitoricești, care s'au interesat de ei în mod deosebit. E o atenție pe care o merită, dar e și o apreciere ce se aduce Ardealului tânăr, privit ca una din provinciile literare de mare valoare în creațiile lui.

Confrați, între zidurile istorice ale Mediașului, primiți salutul nostru.

Ultimul număr al revistei „Gândirea” (Ianuarie 1939) aduce un ciclu de poeme semnat de d. V. Voiculescu, un poet care apare mereu proaspăt și emoționant. Poemele prezente, zece la număr, cuprind dualitatea dintre sentiment și rațiune, ca în *Androgenul*, poem echilibrat și model de artă poetică chiar dacă tema e argheziană; comentează destinul a cărui drum sue spre livezile albe ale veșniciei, ca în *Recoltă pierdută*, realizată printr'o euforie de imagini.

Găsim foarte nimerit ca poeții să publice un mai mare număr de poeme care să prezinte o unitate de concepție lirică, cum e cazul de față, dându-ne posibilitatea de a vedea mai clar evoluția poetului.

GEORGE POPA

L A N U R I

Anul VI.

No. 1

1939

SUMARUL

- ARON COTRUȘ: Destin
HORIA TECULESCU: Mediașul în prezent și viitor
AL. T. STAMATIAD: Din flautul de jad
VIRGIL CARIANOPOL: De ziua fetei
SILVIU LAZĂR: Când poeții cântă
N. LADMISS-ANDREESCU: Chesterton
I. O. SUCEVEANU: Moarte
MIHAIL AXENTE: Ispitire
GEORGE POPA: Cântec tulburător

CRONICI

Oameni și opinii

- T. AȘTILEAN: Lucian Blaga și Vasile Băncilă în viziunea
poporului român

Cărți

- N. LADMISS-ANDREESCU: 13 poeți cu 13 poezii de dra-
goste; Pia Alimăneșteanu: Pla-
iuri oltenesti.

Reviste

- I. O. SUCEVEANU: Athenaeum
GEORGE POPA: Meșterul Manole

Insemnări

- N. LADMISS-ANDREESCU: Casa de retragere și pensiune
a scriitorilor

- MIHAIL AXENTE: La moartea lui Caton Theodorian

Carnetul cu note

- GEORGE POPA: Un portet al lui Pavel Dan; Scriitorii ar-
deleni la Mediaș; V. Voiculescu

Reproduceri

- CAROL CSOMAFÁY: Ciobănaș (Coper'a)